

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O DOPRINOSIMA

Član 1.

U Zakonu o doprinosima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19 i 4/21) dodaje se novi član 10c. koji glasi:

„(1) U slučaju povećanja mjesečne plate radniku u odnosu na iznos prosječno isplaćene plate za period septembar-novembar 2022.godine, privredno društvo, odnosno obrtnik plaća samo doprinos od 11% za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 10. ovog zakona, ali najviše do 400,00 KM povećanja neto plate.

(2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, za novozaposlenog radnika pravo na podsticaj iz stava 1. ovog člana stiče se nakon tri mjeseca neprekidnog rada kod istog poslodavca, a osnovica je posljednja plata radnika koju je primio kod tog poslodavca.“

Član 2.

U članu 20a. u stavu 1. broj „60“ mijenja se brojem „85“,a dio rečenice „u periodu do 31.12.2022.godine“ briše se.

Član 3.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“ .

OBRAZLOŽENJE ZA DONOŠENJE ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O DOPRINOSIMA

I - USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članu III.1 tačka c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji je izmijenjen amandmanima VIII, LXXXIX i CVI i članu IV.A 20.(1) d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, prema kojima je u isključivoj nadležnosti Federacije donošenje propisa o finansijama i fiskalna politika Federacije BiH, a Parlament Federacije BiH uz ostala ovlaštenja predviđena Ustavom, odgovoran je za donošenje zakona o vršenju dužnosti u federalnoj vlasti.

II - OBRAZLOŽENJE ZA DONOŠENJE ZAKONA

II.1. Analiza trenutnog stanja

Novi Zakon o doprinosima i Zakon o porezu na dohodak nalaze se u parlamentarnoj proceduri više od sedam godina i neizvjesno je kada će i u kojoj formi biti usvojeni. Iskustveno nakon izbora koji su održani u oktobru 2022 godine, do formiranja nove vlasti, donošenja programa rada Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kao i efektivnog početka rada zasigurno će proći više od 6 mjeseci što u konačnici znači da će poslodavci i radnici na eventualnu primjenu novog zakona čekati najmanje godinu dana. Ukoliko uzmemo u obzir i činjenicu da je sam Zakon o doprinosima u parlamentarnoj proceduri već sedam godina, a da su se u međuvremenu desile i značajne promjene i posljedice radi Covid-19 pandemije, rata u Ukrajini i generalno globalne krize, za očekivati je da će za donošenje ovako kompleksnih reformskih zakona i izračune efekata biti potrebno i duže vrijeme

U uslovima globalnih tržišnih poremećaja, visoke inflacije i odliva radne snage, neophodno je poduzeti hitne mjere na jačanju konkurentnosti domaće privrede, rastu zaposlenosti i rastu plata. Stoga je hitno donošenje izmjena i dopuna postojećeg zakona brži i efikasniji način da se postignu željeni efekti i ublaži negativan uticaj na radnike, poslodavce, i sveukupno privredu Federacije Bosne i Hercegovine.

Zbog trenutne situacije u Federaciji BiH ne postoje objektivne šanse bitnog povećanja plate, sve dok se ne rastereti privreda. Posljedica toga je loš životni standard, iseljavanje stanovništva i problemi sa nedostatkom radne snage sa kojima se suočavaju poslodavci. Nigdje na svijetu, kao što je to slučaj u Federaciji BiH, radnik ne donese manje novca kući od onoga što realno zaradi.

Napominjemo da su poslodavci kroz potpisivanje kolektivnih ugovora bitno povećali minimalnu platu, ali intencija ovog zakona je stvoriti uslove za povećanje svih plata, a ne samo minimalne.

II.2. Razlozi za donošenje

Stope doprinosa su među najvećima u Evropi, a način obračuna i isplate je kompleksan.

Temeljita reforma, kako stopa doprinosa, tako i načina obračuna je neophodna, što je identifikovano u nizu izvještaja i analiza međunarodnih institucija, ocjena konkurentnosti, pa i same Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

Imajući u vidu da je za pripremu takvih rješenja potrebno značajno vrijeme i detaljna i sveobuhvatna analiza efekata na fondove, zaposlenost, kao i pripadajuće prihode različitih nivoa vlasti, potrebno je iznaći rješenja koja imaju trenutni učinak i minimalni uticaj na sve navedeno.

Predložene izmjene i dopune Zakona o doprinosima temelje se na principima:

- Jednostavnosti
- Neutralnosti
- Isključivim pozitivnim efektima
- Minimiziranju rizika neželjenih negativnih efekata

Jednostavnost predloženih rješenja odnosi se na primjenu isključivo stope doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, na osnovicu povećanja plate. Po sadašnjim propisima, nivo zdravstvene zaštite, kao ni osiguranje od nezaposlenosti, ne vezuju se za visinu uplaćenih doprinosa, nego isključivo za činjenicu da su isti redovno uplaćeni. Jedino je iznos uplaćen za penziono i invalidsko osiguranje vezan za kasniji obračun penzije za osiguranika. Stoga se u predloženim rješenjima predviđa plaćanje isključivo doprinosa za PIO/MIO i to onih na teret obveznika osiguranja. Plaćanje doprinosa na teret poslodavca je kompleksan i nepotreban mehanizam, što je i sama Vlada Federacije Bosne i Hercegovine prepoznala, jer je u nacrtima Zakona koji su u proceduri predvidjela ukidanje plaćanja doprinosa na teret poslodavca.

Neutralnost je princip koji je primijenjen u prijedlogu Zakona koji je u parlamentarnoj proceduri sa namjerom zaštite funkcionalnosti i likvidnosti fondova: penzionog, zdravstva i nezaposlenosti. Predložena rješenja u ovom prijedlogu izmjena i dopuna postojećeg Zakona, također primjenjuju princip neutralnosti, odnosno ne predviđaju smanjenje prihoda fondova.

Isključivi pozitivni efekti odnose se:

- na povećanje životnog standarda, kroz povećanje raspoloživog dohotka radnika
- povećanje krajnje potrošnje i posljedično porast prihoda od indirektnih poreza,
- poboljšanje konkurentnosti privrede i posljedično potencijalno povećanje prihoda od poreza na dobit,

- demografske efekte u vidu stabilizacije i eventualnog zaustavljanja odliva stanovništva iz ekonomskih razloga
- smanjenje sive ekonomije
- povećanje prihoda u penzione fondove i posljedično mogućnost rasta penzija

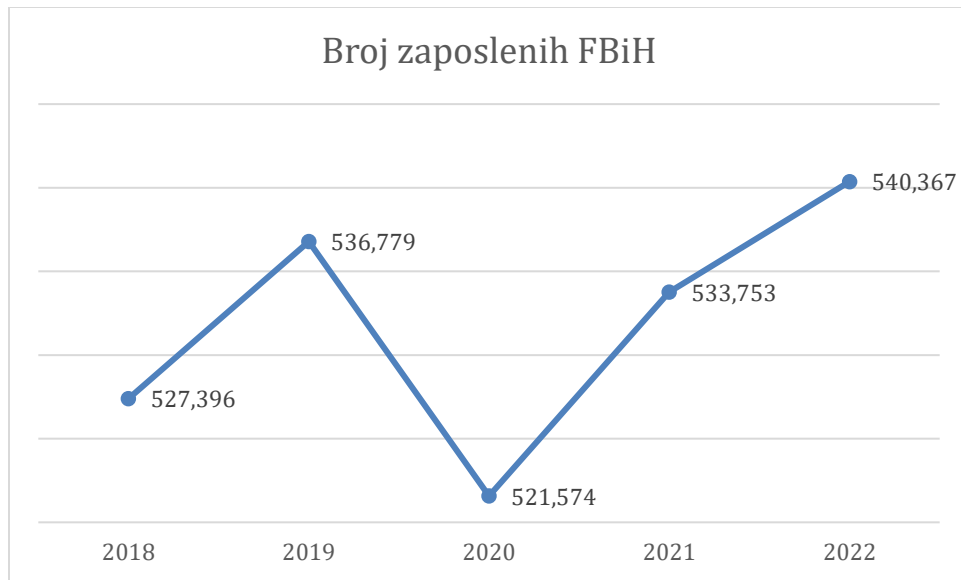
Minimiziranje rizika neželjenih negativnih efekata i eventualne zloupotrebe osigurava se kroz precizno definisanje uslova za ostvarenje prava na povlaštenu osnovicu. Zaključno, donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima povećale bi se plate radnicima, unaprijedilo okruženje za poslovanje u Federaciji BiH, poboljšao bi se položaj i standard radnika, te bi se doprinijelo smanjenju sive ekonomije.

III.3. Očekivani efekti primjene izmjena i dopuna Zakona

Pri analizi efekata u obzir su uzete pretpostavke da povećanje plata ne ovisi samo o želji poslodavaca da izvrše uvećanje plata, nego i o realnim mogućnostima da u uslovima poremećaja na globalnom tržištu osiguraju redovno poslovanje i redovne isplate plata i obaveza. Također, u obzir su uzete i prilike koje se pojavljuju radi strategije realokacije poslovanja koju primjenjuje značajan broj evropskih zemalja, a gdje svoju šansu vide i poslodavci iz Federacije Bosne i Hercegovine,

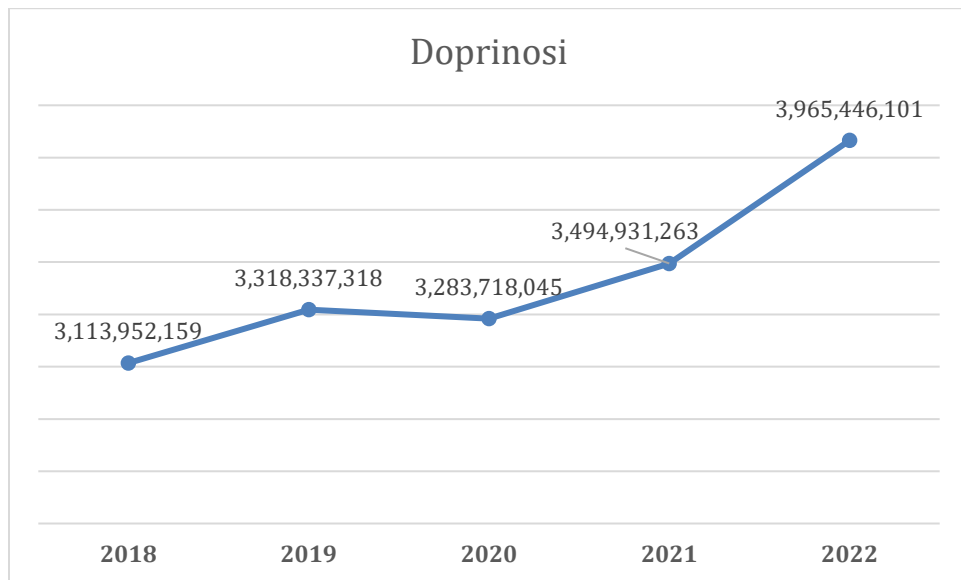
Prema podacima Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, u proteklih pet godina bilježi se kontinuirani rast naplate javnih prihoda, sa izuzetkom 2020 godine zbog uticaja pandemije Covid-19. U analizi su korišteni podaci za zadnji raspoloživi period – 30.11.2022. godine, koji su analizirani u usporedbi sa istim periodom u prethodnim godinama.

Prikaz rasta broja zaposlenih na dan 30.11. svake od prikazanih godina.



Izvor: Poreska uprava FBiH

U skladu sa navedenim, bilježi se i rast prihoda od doprinosa u periodu 2018-2022 na dan 30.11. :



Izvor: Poreska uprava FBiH

Pri izračunu efekata izmjena i dopuna Zakona potrebno je uzeti u obzir prosječne stope rasta broja zaposlenih u Federaciji BiH, ograničavajući faktor rasta plata radi visine doprinosa, kao i efekte primjene zakone na ukupan iznos doprinosa.

Primjenom navedenih parametara moguće je izvršiti izračun efekata na fondove, kako je prikazano u tabeli u nastavku;

	2022	2023		
		Rast po prosječnoj stopi	Dodatni rast radi promjene zakona	Ukupno rast
<i>Doprinosi</i>	3,965,446,10 1	4,229,150,60 4	159,300,00 0	4,388,450,60 4
<i>PiO/MiO</i>	2,219,675,50 7	2,372,661,28 0	159,300,00 0	2,531,961,28 0
<i>Zdravstvo</i>	1,563,971,59 2	1,662,548,61 5	0	1,662,548,61 5
<i>Nezaposlenost</i>	181,799,002	193,940,709	0	193,940,709

Za izračun je korištena:

- Prosječna stopa rasta doprinosa u proteklih pet godina
- Pretpostavka da će najmanje 250.000 radnika ostvariti povećanje neto plate za najmanje 200 KM
- Uz izmjene i dopune Zakona o doprinosima, potrebno je donijeti i odgovarajuće izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak, na način da bi povećanje neto plate bilo izuzeto iz porezne osnovice

Bez izmjena Zakona, kako je predloženo, poslodavci bi za povećanje neto plate od 200 KM, imali dodatni trošak od skoro 360 KM. Izmjenama i dopunama ovog Zakona uz minimalni dodatni trošak od 244 KM na strani poslodavca ostvarilo bi se povećanje neto plate od 200 KM.

	<i>Primjer</i>	<i>Važeći Zakon</i>	<i>Prijedlog Zakona</i>
<i>Neto plata</i>	1,000.0 0	1,200.00	1,200.00
<i>Porez na dohodak</i>	77.78	100.00	77.78
<i>PiO</i>	359.26	433.33	400.22
<i>Zdravstvo</i>	257.73	310.87	257.73
<i>Nezaposlenost</i>	31.24	37.68	31.24
<i>Ostale naknade</i>	17.81	20.81	20.81
<i>Ukupno doprinosi, porezi, naknade</i>	743.82	902.69	787.78

<i>Bruto plata</i>	1,562.0 0	1,884.05	1,802.96
<i>Ukupno trošak poslodavca</i>	1,743.8 2	2,102.69	1,987.78
<i>Ukupno rast troška</i>		358.87	243.96
<i>Rast neto plate</i>		200.00	200.00

Dodatno, uz pretpostavku da će 250.000 radnika ostvariti povećanje neto plaće od 200 KM, efekat na krajnju potrošnju na godišnjem nivou iznosi 50 miliona KM, čime se ostvaruje i pozitivan učinak od prihoda od PDV-a, kao i multiplikatora koji se ostvaruju pri povećanoj potrošnji.

III - OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Članom 1. predloženo je da se u Zakon doda novi član 10c. kojim se propisuje da u slučaju povećanja mjesečne plate radniku u odnosu na prosječnu platu koja je isplaćena za period septembar-novembar 2022. godine, privredno društvo, odnosno obrtnik plaća 11% doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 10. Zakona, ali najviše do 400,00 KM povećanja neto plate.

Stavom 2. propisuje se da se za novozaposlenog radnika pravo na podsticaj stiče nakon tri mjeseca neprekidnog rada kod istog poslodavca, a osnovica je posljednja plata radnika koju je primio kod tog poslodavca.

Intencija ove odredbe je da se omogući povećanje plate radnicima, ali ne na teret poslodavca, jer to veći dio poslodavaca, u trenutnim uslovima poslovanja, ne bi mogao podnijeti.

Na ovaj način će se ublažiti negativne posljedice, unaprijediti okruženje za poslovanje u Federaciji BiH i poboljšati položaj radnika i standard građana. Ovom mjerom bi se doprinijelo zadržavanju radnika u našoj državi, ali i smanjenju sive ekonomije.

Također, ističemo da usvajanje ove mjere neće dovesti do smanjenja prihoda budžeta i vanbudžetskih fondova, nego će se oni povećati. Najveći dio isplaćene plate otići će u potrošnju, što ujedno znači da će porasti naplata indirektnih poreza.

Predloženom izmjenom Zakona postigao bi se isti efekat kao što će se postići snižavanjem stopa doprinosa koje je predloženo novim Zakonom o doprinosima.

Podsjećamo da je većina država u okruženju donijela određene mjere i podsticaje za povećanje plate radnicima. Čak je i u Republici Srpskoj donešen Zakon o podsticajima u privredi Republike Srpske kojim je propisano da se privrednom subjektu utvrđuje pravo na podsticaj u iznosu koji odgovara vrijednosti 70% plaćenih doprinosa na povećanje plate radnika.

Članom 2. predložena je izmjena člana 20a. Zakona, na način da se poveća postotak mjesečne plaće koja se isplaćuje zaposleniku sa 60% na 85%. Također, predloženo je produženje roka važenja ove odredbe do donošenja novog zakona.

Trenutno važećim članom 20a. je propisano plaćanje doprinosa na povlaštenu osnovicu, a koja se odnosi na zaposlenike u rudnicima uglja, tekstilnoj, kožnoj i industriji obuće i niskoakumulacijskim djelatnostima tradicionalnih esnafskih zanata, koju čini umnožak prosječne plaće i koeficijenta 0,29, ukoliko se zaposleniku isplaćuje mjesečna plaća u visini do 60% prosječne mjesečne neto plaće u Federaciji BiH u periodu do 31.12.2022. godine.

Razloge za povećanje postotka i produženje roka važenja ove odredbe navest ćemo u nastavku:

- Trenutno važeća odredba stimulira poslodavce da isplaćuju platu manju od one koju bi mogli isplatiti, jer ako povećaju platu iznad propisanog gube pravo na ovu povlasticu
- Sa propisanom manjom stopom, manje su plate, a što ujedno znači i manja potrošnja i manje punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova
- Ukoliko se poveća stopa kako je predloženo, povećat će se i plate, a ujedno i potrošnja, te punjenje budžeta i vanbudžetskih fondova
- Predložena izmjena je u interesu i države i radnika i poslodavaca.

Članom 3. propisano je stupanje na snagu ovog zakona i njegova primjena.

IV - FINANSIJSKA SREDSTVA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno osigurati dodatna sredstva iz Budžeta FBiH.